

D'altra banda, Ruyra recollí *padra* f., a Blanes, «molusc que s'apodera de les closques buides dels caragols marins i les habita: són animals que tenen múltiples cames o braços i n'hi ha de diversos colors; sembla que en castellà en diuen *hermitaños*» (any 1920, O. C., 867a). En aquesta *r* afegida es podria veure el fruit d'un encreuament amb un sinònim, que seria un **pagre* provinent del gr. *πάγυρος*, que com hem vist, ha donat el nom científic *Pagurus anachoretus* del crustaci.

Es veuen diverses vies etimològiques. El fet de tenir cames vistents, essent documentat sobretot a les tres Illes, ens suggereix que vingui d'una forma mossàrab *pata* = cast. *pata*, fr. *patte*: arabitzada la *-t-* hauria estat oïda com a *-d-*. És clar que la presència del mot a Blanes i a StFeliuG, parlars de lèxic ben conservador, posa greu entrebanc a un origen mossàrab.

S'assembla molt, per la forma, amb l'angl. *pod* (amb una *ò* que quasi sona com *pad*). Significa en anglès 'tavella d'hortalissa o llegum': «a bivalve shell or case, in which plants like beans and peas grow their seeds»: encara que sigui una tavella, observem que l'angl. *shell* passa a designar una conquilla, i que fr. *écalle* designa en sí una closca vegetal, però també s'aplica a closques de mol·luscos. Tanmateix ja no és el mateix; i pensem sobretot que el nom d'una cosa tan humil i local, ben arrelada a les tres illes i a Blanes, zones ben conservadores, no és fàcil que vingui de l'anglès; i menys vindrà d'un afí en una altra llengua germànica; de Skeat (que ens en dóna documentació abundosa) es desprèn, així mateix, que no té etimologia ni parentela germànica una mica certa.

Prefereixo, doncs, admetre que partim del ll. PATELLA, potser idèntic al ll. clàssic PATELLA i PATINA 'paella', però que segons Nònius fou usat per Varró com a nom de «patelle, espècie de coquillage» (veg. *patellida* = *pagellida*). De *padella*, percebut com a diminutiu, s'hauria extret, doncs, un pseudo-primitiu *pada*. Com que aquest *padella* podia passar a **padrella* pel fàcil fenomen de repercussió de líquides, d'aquest es podia extraure *padra*, de la mateixa manera que *pada* de *padella*. Ço que fóra segurament més versemblant que l'encreuament abans suggerit. Quasi podem dir que aquest *padella* està documentat, car a Eivissa hi ha *Cala Vedella* (1963), a la costa SO. (entre Cala d'Hort i Portmany): com que una 'vedella' és incongruent com a nom d'una cala, cal creure que estigui per *pàtella*, amb *p > b* per arabització.

Padastre, V. *pare* *Padèixer*, V. *patir* *Padella*, *padellàs*, V. *paella* *Padir*, V. *pair* *Padomàs*, V. *padellàs* (*paella*) *Padraastre*, V. *pare* *Padra*, V. *pada* *Padri*, V. *pare* *Padriquera*, V. *pedra* *Padrinatge*, *padrinejar*, *padrinet*, *padró*, *padrona*, V. *pare* *Paell*, V. *parell*

PAELLA, variant de l'antic i dialectal *padella*, que prové del ll. PATĒLLA 'plata', 'plata de metall', i aviat 'paella' id.; la variant *paella* ha de ser deguda a influència de la forma *paële* que el mot revestí en francès

antic. □ 1.ª doc.: *pade*<I>*la*, 1067; *paella*, 1254.

«*Padela* una de ferro cum baccinos», a. 1067; «callera una et *padela*», 1078; «callera una simul cum ipsa *padela*», 1082: *Cartulari* de Sant Cugat (II, pp. 321, 356, 371). «--- Als màrtirs --- con éls estessen fermes en la fe de Crist, lo rey los fé metre en una *padela* plena de pegunta e de grex cremants», *VidesR*, 208v2 (ms. P, traduït el ll. *sartaginem*, mentre que el B hi posa *panna*, nota 12).

La forma *padella*, que era la forma rigorosament catalana, encara la trobem bastant en documents posteriors: un de ross. de 1350 porta adés aquesta forma, adés la moderna: «calix cum *paella* --- calix *padella* ---» (S, 149), i dos docs. més de *padella*, en els que col·lecciona l'*InvlC*, s. v. *patena*;¹ si bé també hi recull «item lo calis e la *pabella*» en un de 1387; mentre que en un de 1369, on creu llegir «un cali d'argent ab sa *paena* daurat» suposo que és lliçó errada, sigui per *paella* o sigui per *patna*. Com es veu en aquests documents, empraven el mot *pa(d)ella* amb el valor litúrgic de l'atuell anàleg, que en el llatí cristià ja antigament es batejà com *patena*, del qual el llatí *patella* era originàriament diminutiu (< *paten-la*), i en aqueix llatí també se'n digué *patella*.

La nostra variant *paella* de cap manera no es pot mirar com a descendent fonètic rigorosament autòcton de PATELLA; i encara menys es podria mirar (com s'ha dit algun cop) com a resultat de intervocàlia en fonètica valenciana: la caiguda de la *-d-* intervocàlica catalana en el P. Val. és un fenomen de data bastant recent i sempre estrany no sols a la resta del domini català, sinó també amb limitacions considerables dins l'àmbit d'aquell dialecte nostre. Es tracta d'una variant influïda pel francès, on la caiguda de la *-r-* llatina és un fenomen normal; variant que es propagà d'hora a d'altres llengües romàniques gràcies al gran prestigi internacional de la cuina francesa, de la poderosa vida monàstica i eclesiàstica d'aqueix país i de tota la seva rica cultura material.

No solament va passar una tal forma a la nostra llengua, sinó també al castellà PAILA [c. 1540, *DECH*], que fou abans *paela* (1490, dial. *pailla*, *payeysa*), veg. *DECH* iv, 340, n. 2, 339b27ss., 339a36ss.; i a formes d'algun altre dialecte romànic; mentre que històricament la forma pròpiament castellana havia estat *padilla* (1223) i ulteriorment *padilla* [1580], que allà també visqueren, al costat de la denominació preponderant *sarién* (ll. SARTAGO, -INIS). En francès s'usà la forma antiga *paële* o *payeyle* fins al S. xv (God. v, 584c; x, 253b; Littré), de vegades encara amb el sentit de 'plata' o 'perol', com en llatí clàssic, d'altres ja amb el de 'paella' (veg. detalls en el *DECH*, 340a15-21); després passà per via fonètica a *poële* (340a21) i *paele* quedà antiquat.

Altrament l'antiga i regular forma nostra no desaparegué del tot amb l'Edat Mitjana, car seguim trobant-la, almenys en les conservadores comarques del Pirineu: «una *padela* gran de fer» ('de ferro'), doc. de 1380 de la Pobla de Lillet (Serra Vilaró, *Pinós i Mitpl.* III, 169); «una olla --- una *padella*», Ribes